

JOGI FÓRUM PUBLIKÁCIÓ

Hamis vád

Szerző:

Dr. Hajdu Csaba

Gödöllő

2014. augusztus 28.

Az igazságszolgáltatás elleni bűncselekmények:

Finkey Ferenc 1914-ben kiadott „A magyar büntetőjog tankönyve” című munkájában - amely a Csemegi-kódexet és az I. Büntetőjogi novellát dolgozza fel, mint hatályos joganyagot - az igazságszolgáltatás elleni bűncselekményeket az alábbiak szerint határozza meg: „Az igazságszolgáltatás elleni bűncselekmények azok a bűncselekmények, melyek a bírói hatalom gyakorlását, az állami igazságszolgáltatás rendes menetét támadják, zavarják meg vagy veszélyeztetik.”

Kifejti továbbá, hogy „a hamis vád, hamis tanúzás (hamis eskü) a bűnpártolás, zártörés hatóságilag egyének ellen irányul, s tényleg egyéneknek okoznak legnagyobb sérelmet, de valósággal ezek is az igazságszolgáltatás tisztaságát, az igazság helyes és pártatlan kiszolgáltatását mint elsőrangú állami és társadalmi érdeket sértik meg, s így valódi és közvetlen jogtárgyak alapján ide sorozandók.”

Finkey idézett, a most tárgyalandó bűncselekmények jogtárgyára vonatkozó megállapításai ma is helytállóak.

A jelenleg hatályos szabályozáshoz képest azonban - a Csemegi-kódex e fejezete nem tartalmazta például: az ügyvédi visszaélés, a zugírászat tényállását - a fenti megállapítást ki kell egészítenünk azzal, hogy tárgyalt fejezet alatti bűncselekmények hatályos szabályozásakor a törvényhozó az igazságszolgáltatást tágan értelmezte. Nemcsak a bíróságok működését vonja büntetőjogi védelem alá, hanem mindazokat a tevékenységeket, amelyek az igazságszolgáltatással szoros kapcsolatban állnak.

Nyilvánvaló ugyanis, hogy nemcsak a büntető és polgári bíróságok igazságos ítélethozatalai tevékenységeit kell büntetőjogi védelemben részesíteni, azaz:

Biztosítani, hogy a bíróságok hamis vád, hamis tanúzás, vagy mentőkörülmény ismeretének hiányában hoznak ítéletet, hanem ezen túlmenően: fontos érdek fűződik a jogerős ítéletek, határozatok, és intézkedések végrehajtásának zavartalanságához és tisztaságához is. Így e fejezet bűncselekményeihez sorolta a törvényhozó a zártörést, amely tipikusan a végrehajtási cselekményekhez kapcsolódik, valamint az ügyvédi visszaélést és a zugírászatot is.

A Btk. XXVI. Fejezetében szabályozott bűncselekmények száma az összбүнözéshez viszonyítva csekély. Évente összesen mintegy 1000-1200 ilyen ismertté vált bűncselekményt követnek el (ebből hamis vád 320-380 körüli, hamis tanúzás 140-250 körüli). Ennek ellenére jelentőségük nagy, hiszen ezek a bűncselekmények az állampolgárok személyi szabadságát, életét, egyéb jogosítványait közvetlenül érintik. Az igazságszolgáltatási szervek eljárása nagymértékben befolyásolja a lakosságnak az államapparátusról, az állami, társadalmi rendszerről kialakított véleményét is. Az igazságszolgáltatás nevével ellentétes működése demoralizáló hatású, kiábrándultságot és elkeseredettséget vált ki a széles tömegben. E kiemelkedő politikai jelentőségű tevékenységet tehát indokolt kiemelt büntető jogi védelemben részesíteni.

Történeti áttekintés:

Az igazságszolgáltatás elleni bűncselekmények körében a törvényhozó akaratának megfelelően a sorrendiség egyben fontossági sorrendet is jelöl. Különbségek vannak e bűncselekmények között kialakulásának időpontját, történetűségüket tekintve is.

Legkorábban kialakult a mai hamis vádnak, hamis tanúzásnak és bűnpártolásnak megfelelő helyzet jogi értékelése, legújabb keletű a hatóság félrevezetése, a zugírászat és a börtönzendülés.

Nyilvánvalóan korábban nyilvánított bűncselekménnyé a törvényhozói akarat olyan magatartásokat, amelyek rendszerellenessége hátrányos volt vitathatatlan és szembeszökő volt, s csak később került sor az adott társadalmi, gazdasági, politikai rendet rejtettebb formában sértő vagy veszélyeztető magatartások büntetőjogi értékelésére.

A büntetőjog fejlődésének korai időszakában a hamis vádat sokáig személy elleni büntettnek tekintették. Manu törvényei például még egy bűncselekményként értékelték a mai hamis vádat és a rágalmozást. Ez a kapcsolat csak lassan lazult meg és még a 20. században is rágalmozás kifejezést használtak a hamis vádak egyes eseteire.

A hamis vádnak a rágalmozástól történő elválása összefügg az egyes jogok vádrendszerével is. A római jog szerint amikor még a közvádló fogalma ismeretlen volt az első időkben pl. a vádlónak esküt kellett tennie, hogy az általa állítottak megfelelnek a valóságnak. Hamis vád esetén esküszegést követett el, büntetése azonos volt az esküszegőével.

Később egyes törvények tartalmaznak már külön rendelkezéseket a hamisan vádolóra is. Állítólag Trajanusznál merült fel először a tálíó eszméje, ami aztán egészen a XIX. századig érvényesült, sőt szelídült formában még az 1961-es Btk-ban is fellelhető. Ugyanis a régi Btk. szerint is a hamis vád elkövetőjének büntetése attól függött, hogy milyen büntetéssel fenyegetett cselekmény elkövetésével vádolta a sértettet. (A hatályos Btk. e megkülönböztetés helyett a szerint differenciál a minősített esetek körében, hogy a hamis vád alapján

indokolt-e a sértett ellen a büntető eljárás, illetőleg ha a sértettet elítélték, súlyosabb a büntetés.)

A régebbi jogban a tálió elve a legszélesebb körben érvényesült, ugyanúgy büntették a hamisan vádlót, mint ahogyan a vádlottat (a bevádolt sértettet) kellett volna büntetni a vád valódisága esetében. Ezt az elvet azzal indokolták, hogy a hamis vád elkövetője emberölésre, vagy szabadságvesztésre tesz kísérletet attól függően, hogy milyen hátrány érne a megvádoltat a vád valódisága esetében.

A hamis vádnak kísérletként történő értékelése tekintetében csak olyan esetekre érvényes, amihez a hamis vádolás eredménytelen maradt. Elítélés esetén ugyanis - ez említett nézet szerint - a hamisan vádoló tulajdonképpen az emberölést, szabadságtól megfosztást valósítja meg, ha közvetett formában is.

A 20. század büntető jogászai már igazságszolgáltatás elleni támadásnak fogják fel a hamis vádat. Legfeljebb csak annyi eltérést találunk e vonatkozásban, hogy egyesek az igazságszolgáltatás elleni támadás mellett elismerik az egyéni érdeksérelmet is (becsület, személyi szabadság, polgári érdek, a megvádolt nyugalma).

Angyal Pál kora nevezetes büntető jogásza két okra hivatkozva utasítja el az utóbbi felfogást.

1. Szerinte az állami igazságszolgáltatást érő sértések és veszélyeztetések annyira jellegzetesek, hogy azok mellett a magánszemélyeket eshetőleg érő sérelmek elmaradnak, továbbá:

2. Angyal szerint nem lehet megállapítani minden hamis vádolás esetében a becsületsértés tényét.

Felfogásának indokául felhossa még azt az érvet is, hogy pl.: nem szünteté- e meg a cselekmény jogellenességét a sértett beleegyezése, helye lenne-e pótmagánvádnak ügyészi vádelejtés esetén is, ha igen, az mennyit fogna át: csak a becsületsértést, vagy a hamis vádat is?

Angyal Pál idézett álláspontjait - nézetem szerint - Földvári József eredménnyel cáfolta meg a következők szerint:

Uralkodó nézet szerint : a "volenti non fit injuria" elve nem jellemző a büntetőjogra, azaz: a sértett beleegyezése csak kivételesen zárja ki a cselekmény jogellenességét. Az emberölés jogi helyzetén semmit nem változtat a megölt személy esetleges beleegyezése, sőt ma már megölésére vonatkozó kifejezett kívánsága sem.

Ugyanúgy nem veszítené el a hamis vád sem jogellenes jellegét azáltal, hogy a vádlott esetleg előzőleg beleegyezne annak elkövetésébe.

„A becsület érintettsége nem állapítható meg mindig” - így szólt Angyal Pál további ellenvetése. Ezt pedig az alábbiak szerint kell korrigálni:

Bármilyen bűncselekmény elkövetése kiváltja a társadalom helytelenítését, így a hamis vádolás is feltétlenül csökkenti a megvádolt személyről alkotott értékelést, vagy legalábbis megteremti ennek veszélyét. Minthogy nemcsak azok a cselekmények veszélyesek a társadalomra, amelyek sértik a társadalmi viszonyokat, hanem azok is, amelyek csak veszélyeztetik ezeket az érdekeket, így az emberi becsületet is. Mindezt igazolja, hogy a hamis vád többes jogi tárggyal bír.

Folytatva a történeti áttekintést:

A hamis tanúzás büntettének mai szabályozása nem nagy múltra tekinthet vissza. Érdekes, hogy a fejletlenebb büntetőjogok mai szemmel nézve haladóbb felfogást vallottak a hamis tanúzásról mint a későbbi büntetőjogok.

Már Hamurabbi törvénykönyve is ismeri a bűncselekményt.

Manu törvénykönyvei azonban megindítanak egy 20. századig tartó folyamatot: ez a folyamat a hamis tanúzás büntettének vallási színezettel történő felruházása.

Korábban - pl. a római jogban - a közönséges bűncselekményként értékelt hamis tanúzás mellett külön szerepelt a hamis eskü. Később - elsőnek a germán népjogokban - a szakrális hamis eskü magába olvasztotta a hamis tanúzást is.

E fejlődés érdekesen szemlélteti azt a folyamatot, amelynek során a forma egyre inkább a tartalom fölé nő, jelentőségében megelőzi, később teljesen elnyeli.

Az eskü ugyanis kezdetben csak forma: a tanúvallomás valódiságának bizonyítására való alakiség. (Mittermaier hasonlítja a pénzhez: a pénz is az érték jelenlétét bizonyítja, ha valódi!)

Az eskü bizonyítja tehát az állított tények valódiságát. Ezt a bizonyító erőt támadja az, aki hamis esküt tesz.

E felfogás alapján érthető, hogy később egyre kisebb jelentősége lett magának a vallomásnak: lényeges csak a bizonyítási forma, az eskü valósága, vagy valótlanúsága. Lassan eltűnt a vallomások közötti minden különbség. A büntett megvalósulásának egyetlen feltétele az esküszegés lett. Így válik a bizonyítási forma bűncselekmény tartalomává.

A Csemegi-kódex is még külön szabályozta a hamis tanúzás tényállásaitól a hamis eskü büntettét. Az utóbbi csak polgári (bírói vagy közigazgatási) ügyekben az a fél követhette el, aki saját ügyében tett hamis esküt.

A legkorábban kialakult igazságszolgáltatás elleni harmadik büntettként a bűnpártolást említettem.

A bűnpártolás kezdetben csak egyes büntettek esetében vont maga után büntetőjogi következményeket. A XII. táblás törvény szerint egyedül a lopáshoz járuló bűnpártolás volt büntetendő.

E római jogi rendelkezés könnyen érthető: sokszor igen nagy nehézséggel tudták bizonyítani a lopást, büntették tehát azt akinél a lopott dolgot megtalálták.

Később a római jogban is egyre szélesebb körben szabályozták a bűnpártolást. Tisztázatlan volt és maradt még évszázadokon keresztül a személyi és a tárgyi bűnpártolás, a bűnpártolás - orgazdaság, különösképpen pedig a bűnpártolás- bűnsegély közötti különbség. A glosszátorok valamennyi elkövetői alakzatot a büntett részesének (*particeps criminis*) fogalmába olvasztották.

Hazai jogfejlődésünkben az 1827. évi javaslat tett először különbséget a részesség és bűnpártolás között. E különbségtételt az 1843-as javaslat is fenntartotta és a bűnpártolást mint *sui generis delictumokat* az orgazdasággal együtt szabályozta.

A Csemegi-kódex már élesen különválasztja a bűncselekményi alakzatot, a bűnpártolás esetében külön szabályozza a tárgyi és a személyi bűnpártolást.

Hamis vád büntette (Btk. 268.§)

Társadalomra veszélyességét tekintve e bűncselekmény az egyik legsúlyosabb igazságszolgáltatás elleni delictum.

A bűncselekmény jogi tárgya: a büntető igazságszolgáltatás rendje, az objektív igazság megállapításához fűződő társadalmi érdek, a jogi tárgy kettős jellegével kapcsolatban csupán utalok a korábban kifejtettekre. (Angyal - Földváry)

A passzív alany:

Kérdés: Ki lehet a hamis vád sértettje passzív alanya, ki ellen lehet hamis vádat elkövetni?

Helyesebb a kérdést negatív megközelíteni, azaz: ki ellen nem követhető el hamis vád?

Törvényszöveg:

„Aki mást hatóság előtt bűncselekmény elkövetésével hamisan vádol , vagy más ellen kóhól bizonyítékot.”

Kézenfekvő:

Ha a passzív alany büntetőjogilag beszámítható, lehet sértettje a bűncselekménynek.

Elmebeteg, gyermekkorú sértett esetén: lehetne mondani, hiába van hamis vád, felmentés lesz a vége.

Ellenérv:

- az alaptalan büntető eljárás során a sértett és hozzátartozói ki lesznek téve az eljárással együtt járó testi-lelki kellemetlenségeknek.
- az igazságszolgáltatási apparátus tagjai felesleges, és indokolatlan munkát kénytelenek végezni.
- az egyik jogi tárgy a sértett becsülete (az elmebeteggel szemben is lehet bizonyos körben becsületsértést elkövetni).

Mindez érvényes egyéb büntethetőségi feltétel hiányára is (jogos védelmi helyzetben, végszükségben cselekvő passzív alany, vagy elévülési idő után marasztaló ítélet vagy kegyelem!)

Tehát: a hamis vád büntette elkövethető olyan személyekkel szemben is, akiknél a büntethetőség akár szubjektív, akár objektív feltételei közül egyesek hiányoznak, s mindezt az elkövető tudata át is fogja, kivéve ha a feltételek hiányára a hamisan vádoló maga is utal!

(Például: egy 11 éves kiskorú ellopja a pénztárcámat, feljelentem, de arról hallgatok, hogy kiskorú; mivel tudtam a büntethetőséget kizáró okról és ennek tudatában jelentem fel - a bírói gyakorlat szerint - hamis vád büntettét követem el, annak ellenére, hogy tényleg ellopták a pénztárcámat; ha viszont nyilatkozok arról, hogy a tettes tudomásom szerint 11 éves, nem vagyok bűnös. Az itt leírtak a vádolás, mint elkövetési magatartás egyik speciális esetéhez, a (lényeges tényről való) hallgatáshoz kapcsolódik, ezért erre később még kitérek).

A korábbi kérdést pozitív irányban közelítve:

Kik lehetnek a passzív alanyok? Három feltétel megvalósulása szükséges :

Egyedileg meghatározott, felismerhető, élő, természetes személy ellen kell irányulnia.

A meghatározás, felismerhetővé tétel módja közömbös... (utca, házzám, különös, egyedi ismertetőjel, munkahely, stb.) Fontos, hogy a sértett élő személy legyen, ugyanis, ha halott: ugyanaz a cselekmény kegyeletsértésnek minősül. Jogi személynek pedig nincs büntetőjogi felelőssége, ezért nem is lehet a hamis vád passzív alanya.

Elkövetési magatartás:

a. hamis vádolás - 268.§ (1) bekezdés a./ pont

b. bűncselekmény elkövetésére utaló koholt bizonyítékoknak a hatóság tudomására hozása, azaz hamis gyanúfeltétel - 268.§ (1) bekezdés b./ pont

a. Hamis vádolás - 268.§ (1) bekezdés a./ pont:

A vádolás - s a bűncselekmény elnevezése sem - pontos (mert a magánvádas ügyektől eltekintve nálunk vádmonopólium van).

Az egyén tehát - jogi értelemben - nem vádol, hanem gyanúsít, feljelent, vádaskodik. Szándéka éppen az, hogy az ügyész bírja rá a cselekvésre. Egyesek különösen a német jogi irodalom művelői közül a vádolást azonosították a feljelentéssel. Ennek hatására fejtette ki Edvi Illés Károly :

„A vádoláson pörjogi értelemben nem csupán a feljelentés, hanem a büntető pör folyamata alatt előforduló további vádolási cselekmények is értendők, pl. vád fenntartása a főtárgyaláson, fellebbezés a felmentő ítélet ellen ...”

Továbbá kifejti, „hogy az aki a bíróság által tanú gyanánt vallomástételre fölhivatván, ennek folytán vallomást tesz, s ez alkalommal valakit hamisan vádol, nem a hamis vádat, hanem a hamis tanúzást követi el.”

Ebből kitűnik a fenti álláspont hívei pusztán formai okokból kizárnak olyan tevékenységeket a hamis vád köréből, amelynek iránya, hatása, következménye semmiben nem tér el az általuk is a hamis vád körébe sorolt tevékenységektől.

Fayer László (1896. A magyar büntető jog kézikönyve) megállapítását elfogadhatjuk: „nem feljelentést kíván meg a magyar törvény - ma is így van ez - hanem vádat.”

Tehát: Vádolás minden olyan tevékenység, amely büntető (fegyelmi vagy szabálysértési) eljárás megindítására alapul szolgálhat. Azaz minden olyan nyilatkozat, mely: - *tényállítást tartalmaz* (meghatározott konkrét személy, egy olyan konkrét cselekményt valósít meg, melyet a Btk. különös része büntetni rendel; alakiséghez nem kötött - írásban, szóban, névtelen levélben, fellebbezésben...) - *terhelő jellegű* (ha mentő jellegű az más bűncselekmény pl.: hatóság félrevezetése)

Kifejezett, határozott (valamilyen tény vitatása hamis vádat nem valósít meg, akkor sem, ha közvetve bűncselekmény elkövetésére utal - pl.: terhelt kétségbe vonja tanú szavahihetőségét, közvetve hamis tanúzással vádolja, mivel ez közvetett, ezért ez nem tényállítás

- *konkrét, egyedileg felismerhető személyre utal.*

Mindezek alapján a hamis vád megvalósul,

- *ha a tényállítás teljes egészében valótlan* vagy,

- *ha a cselekmény megtörtént, de nem az követte el, akit a tettes megvádolt és erről tudott is (a tettes)* vagy,

- *ha* a cselekmény megtörtént, az követte el, akit a hamis vád tettese megvádolt, de hallgatott a büntethetőséget kizáró okról, amiről tudott.

Ez utóbbival kapcsolatban utalok a passzív alanynál felhozott példára (11 éves kiskorú pénztárca lopása), és kiegészítem azzal, hogy egyes jogászok szerint, abban az esetben, ha a büntethetőséget kizáró ok - amelyről a hamis vád tettese hallgat - a kóros elmeállapot, nem valósul meg a hamis vád büntette annak ellenére sem, hogy erről tudott a vádoló, de hallgatott róla, mivel ilyenkor a kényszergyógykezelés elrendelhetőségének lehetősége fennáll, ha vád egyéb vonatkozásában megfelel a valóságnak.

Kérdés: A vádemelés megvalósíthatja a hamis vádat. Igen, akkor, ha a magánvádló, aki feljelentésének megtételekor még nem ismerte ennek valótlanágát, de a tárgyaláson fenntartja a hamis vádat.

(Kiindulási pont: általában feljelentés formájában történik a hamis vádolás.)

A vádoláshoz elegendő az egyszerű gyanú (alapos gyanú nem kell).

Hatóság előttiség (tág értelmezés):

Be. 171.§ (2) bekezdése: A hatóság tagja és a hivatalos személy, továbbá, ha külön törvény előírja, a köztestület köteles a hatáskörében tudomására jutott bűncselekményt - ha az elkövető ismert, annak megjelölésével - feljelenteni. Közömbös az, hogy az ügyben illetékes hatóság előtt teszik-e a hamis vádat, vagy sem.

A nem saját kezdeményezésre is lehet hamisan vádolni:

- a vádlott hamis váddal védekezik
- tanú, mentve a vádlottat, másra vall hamisan - utalni kell Edvi Illés korábbi álláspontjára.

Közömbös, hogy a bűncselekmény milyen stádiumával vagy elkövetői alakzatával vádol hamisan. Csak aktív magatartással valósítható meg. Passzív - tehát mulasztás, a mentőkörülmény elhallgatását merítheti ki.

Korábban hatóság előttiségnak értékelték az újságban való közhíré tételt is, ma már az ilyen úton közölt hamis vád más bűncselekménynek minősül.

Hamisan vádol:

- aki tényeket ad elő valóságellenesen
- de az is, aki való tényekről a valóságnak meg nem felelő következtetéseket von le.

Az utóbbira példa Földvári jogesete:

A vádlottnak elveszett a tyúkjá, gyanúja egyik szomszédja ellen irányult mivel meggyőződése szerint csak azóta tűntek el a tyúkok, amióta az új szomszéd odaköltözött. Gyanúját erősítette egyik régi szomszédjának közlése, miszerint a gyanúsított őrzött egy tyúkot az ólban, noha nem volt neki egyetlen egy sem. Ugyanez a régi szomszéd látta azt is amint a gyanúsított az ólból egy pelenkába csavart tyúkot vitt a házába.

Ilyen adatok mellett tett az elkövető feljelentést lopás miatt, és kérte a rendőrség azonnali eljárását (halaszthatatlan nyomozási cselekményként házkutatást tartottak). A gyanúsított házában találtak is egy már megkopasztott tyúkot, amelyben a vádlott a saját tyúkját vélte felismerni.

Megállapították: a gyanúsított aznap vette a tyúkot a piacon.

Ügyész: megszüntette a nyomozást, mert a vádlottnak volt alapja feljelentésre, tehát nem tudva hamisan vádolt.

Földvári szerint: a vádló hamisan vádolt annak ellenére, hogy lényegében való tényeket adott elő. Valóban nem volt a gyanúsítottnak korábban tyúkjá, s pelenkával együtt vitte az óból a házba (kiderült: pelenkát szárított és szedett össze az udvaron, és azzal együtt vitte be a tyúkot is).

E való tényekből ezután valóságellenes következtetést vont le.

Hamis minden olyan vádolás, amely olyan tény körülmény tekintetében tér el a valóságtól, amely büntető eljárás megindítására alkalmas.

Nem valósult volna meg hamis vádolás, ha a károsult, csak az általa észlelt és így a valóságnak megfelelő körülményeket tárta volna a rendőrség elé.

A vádolás hamis volta szempontjából, tehát közömbös a vádló szubjektív elképzelése, meggyőződése. A vádolás hamissága a hamis vád büntettének objektív feltétele.

Más kérdés, s az alanyi oldalhoz tartozó ismérv az, hogy a vádoló tudattartamának, meggyőződésének, akaratának is meg van a maga jelentősége (erre a bűnösség körében még röviden kitérek).

Egyes jogtudósok véleménye szerint a szubjektíve hamis, de objektíve igaz vádolást is büntetőjogilag értékelni kell a hamis vád kísérleteként. Egyesek szerint alkalmatlan kísérlet.

Ez nem fogadható el: - jogunk csak az alkalmatlan tárgyon és alkalmatlan eszközzel elkövetett kísérletet tekinti alkalmatlan kísérletnek. Az adott esetben delictum putativum állapítható meg (az elkövető csupán azt hiszi, hogy

bűncselekményt követ el), a csupán szubjektív hamisság nem pótolja az objektív hamisságot, mint szükségképpen tényállási elemet.

b. A hamis gyanúfeltétel - 268.§ (1) bekezdés b./ pont:

(A bűncselekmény elkövetésére utaló bizonyítékok koholása és a hatóság tudomására hozása.)

Érdekes, hogy még a hamis vádolással elkövetettséget már korán bűncselekménnyé nyilvánított számos állam törvénye, addig pl. a német Btk. még a koholással megvalósítást ma sem szabályozza ilyenként.

Nálunk már az 1843-as javaslat is tartalmazta ezt az elkövetési magatartást, a Csemegi-kódex is önálló fordulatként szabályozta „, tudva hamis bűnjelet, hogy bizonyítékokat kohol, vagy állít elő” megfogalmazásban.

A koholás - etimológiai fejtegetés nélkül - magában foglalja a bizonyíték hamis voltát. - a koholmány (kigondol, kitervel, kiagyal, kieszel, valamely valótlan állítást, rágalmat kitalál, terjeszt).

Két mozzanatos elkövetési magatartás:

- bizonyíték koholása
- hatóság tudomására hozás

Hamis (koholt) bizonyíték: nem létező, vagy nem az adott bűncselekmény kapcsán keletkezett tárgyi bizonyítékot készít valaki, vagy átalakít, vagy olyan helyzetbe hoz, amely alkalmassá válik más ártatlan személy elleni gyanú ébresztésére. (Tehát a meghamisított bizonyíték valakinek a terhére kell, hogy váljon, ha ugyanis a javára válik az már bűnpártolás.)

Két módszer lehetséges:

- egy, a bűncselekménynél nem szerepelt tárgyat helyez el a helyszínen (ártatlan személy ruháját elhelyezi ott)

- a bűncselekménnyel valóban összefüggő tárgyat meghatározott személlyel hoz kapcsolatba (az ölést elkövető az elkövetés eszközét a szomszédjánál elrejtí)

Döntő: olyan helyzet teremtése amely alkalmas a bíróság meggyőzésének kialakítására, illetőleg annak befolyásolására (ezért nem kell külön pönalizálni a bizonyíték előállítását, esetleg halmazat lehet az okirat hamisítással).

Csak tárgyi bizonyítékoknak és bizonyítási eszközöknek van jelentősége.

(Ennek magyarázata: eljárás jogi fogalom).

Angyal Pál: elkövethetőnek tartotta a személyi bizonyítási eszközökkel is - az más bűncselekmény, hamis tanúzásra felhívás, vagy felbujtás lesz.

Stádium:

A bűncselekmény a hamisan vádolással, a bizonyítékok koholásával és a hatóság tudomására hozásával befejezett. Nem eredmény büntett, alkalmasnak kell lennie az elkövetési magatartásnak, hogy egy meghatározott személy ellen eljárás induljon. Írásbeli elkövetésnél a kísérlet is megvalósulhat.

Alanya:

Aktív alany tettesként bárki lehet, büntetőeljárás hatálya alatt álló, de más ellen folyó eljárás keretében kihallgatott tanú is. De elkövethetik igazságszolgáltatási funkciót gyakorló személyek is.

A vádlott, mint aktív alannyal (vagyis a terhelt is lehet hamis vád tette) kapcsolatban két szélsőséges nézet létezik:

1. Heinrich Henkel " a tettetől elvárt bűnhődés kezdete a bűnösség beismerése."

2. Karl Peters - tagadja a hazudás jogát. A konok hazudás szerinte súlyosító.

(Schultz még megengedi a vádlottnak a hallgatás jogát.)

Hazai bírói gyakorlatunk:

- a feltáró jellegű, a beismerés enyhítő, egyébként
- hamis vád tilalma (a vádlott védekezési szabadságának egyetlen korlátja pont a hamis vád).

Alanyi oldal (bűnösség):

A Csemegi-kódex szerint csak a szándékost büntette, a gondatlan elkövetőt rágalmazásként minősítette.

Hatályos jogunk:

Elsődlegesen a szándékos elkövetést pönalizálja, de bünteti a gondatlan változatot is (Btk. 268.§ (5) bekezdés).

Szándékos elkövetésnél kiemelkedő:

A törvényi tényállás elemeinek megfelelő tények ismerete szükséges.

1. Mászt (tudnia kell kit kever gyanúba)

2. Hatóság előtt (tevékenységeit hatóság, vagy hivatalos személy előtt fejti ki)

3. Tudnia kell, hogy a törvény szerint büntetendő, amellyel vádol.

4. Tudnia kell: a megvádolt személy azt a bűncselekményt nem, vagy nem úgy követte el, mint ahogy állítja, akár tudja a vádló hogyan követte el, akár nem.

5. Tudnia kell, hogy véleménye alapul szolgálhat a megvádolt személy elleni eljárás megindításához.

Gondatlan az elkövetés, ha valamelyik feltétel hiányzik.

Külön bekezdésben szabályozza a törvényhozó: tulajdonképpen ténybeli tévedés, melyért gondatlanság terheli (tyúkpélda).

Minősített eset:

Súlyosabbnak minősül a hamis vád, ha a vád alapján büntető eljárás indul a személy ellen, illetve el is ítélik, továbbá ha a hamis vád olyan bűncselekményre vonatkozik, amelynek az elkövetőjét a törvény életfogytig tartó szabadságvesztéssel bünteti, vagy a hamis vád alapján el is ítélik. Büntető eljárás megindulásának esetei:

1. Közvád:

- a. - nyomozás írásbeli határozattal történő elrendelése,
- b. - halaszthatatlan nyomozati cselekmények megindítása.

2. *Magánvád:* - személyes meghallgatásra való kitűzéssel kezdődő büntető eljárás.

Hamis vád privilegizált esete:

Btk. 269. §-a, azaz szabálysértéssel, vagy fegyelmi vétséggel történő hamis vád. Mivel a hamis váddal kapcsolatos kritériumokat leírtam, ezért itt csak az eltérésekre térnék ki.

Védett jogtárgy: joghátránnyal járó fellebbezés felelősségre vonás törvényes rendje, amelynek szubjektivitásához fűződő társadalmi érdek sérül meg.

Elkövetési magatartás: ugyanaz, mint a hamis vád alapeseténél, de a szabálysértésről, vagy fegyelmi vétségéről van szó, nem pedig bűncselekmény elkövetésével vádolunk.

Bűnösség: csak szándékos elkövetés lehetséges ezen privilegizált eset alapján.

A többi tulajdonképpen megegyezik a hamis vád törvényi tényállásával.

Hamis vád speciális esete: a rágalmazás, amely tulajdonképpen többleti tényállás elemmel rendelkezik a hamis vádnál.

Halmazat, egység, többség: ha ugyanazt a személyt hamisan vádlok, majd hamis gyanú keltéssel is próbálkozom, akkor ez egység.

Annyi rendbeli a bűncselekmény ahány embert gyanúsítok. Felbujtás, bűnsegéd egyaránt lehetséges.

Az eddig leírtakkal koránt sincs kimerítve a hamis vád témaköre. A cikkemben ezen izgalmas téma általam fontosnak tartott kérdéseit vizsgáltam, remélve, hogy ezzel megfelelő alapot teremtettem a téma későbbi részletesebb kifejtésére.

Felhasznált Irodalom:

- Dr. Földvári József - Az igazságszolgáltatás elleni bűntettek
- Angyal Pál - A magyar büntetőjog tankönyve
- Edvi Illés Károly - A Btk. magyarázata
- Uj.jogtar.hu
- Dr. Belovics Ervin ELTE-ÁJK egyetemi szemináriumi anyaga